

Státní území, státní hranice

Česká republika

– místo v prostoru

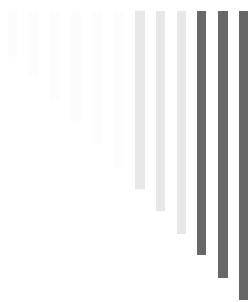
- Území každého státu (ČR) má řadu charakteristik – ty dávají mocenskému zápasu (politickým ambicím) zvláštní rozměr
  - Dramatické změny hranic českého státu v dějinách: dynamická rozpínavost i ztráty přemyslovského státu + vývoj po 1. sv. válce ukazují zároveň i na **pevné, geografické jádro české státnosti, tzv. hranice země Koruny české**
-

Geografická charakteristika českých zemí:

- **Čechy** – území ze 4 stran obklopené horami, čtyřhran tvořený šumavskou, krušnohorskou a krkonošsko-jesenickou soustavou – otevřený jen do Pomoraví
    - koncentricky uzavřený Český masiv, snižování ke středu
    - hraniční hory až do průmyslové revoluce působily jako přirozené překážky pohybu osob a ekonomických aktivit

  - Kosmova kronika (12. stol.):
„v Evropě leží Germánie a v jejích končinách směrem k severní straně daleko široko se rozkládá kraj, kolem dokola obklíčený horami, jež se podivuhodným způsobem táhnou po obvodu celé země, že se napohled zdá, jako by jedno souvislé pohoří celou tu zemi obklopovalo a chránilo.“
-

-
-
- **Morava** – není geomorfologicky jednotná jako Čechy,
    - skrývá v sobě geografický typ český a slovenský – na SZ je nejnižším okrajem Českého masivu, na JV pozvolna se snižujícím okrajem Západních Karpat
    - Morava hovoří česky, ale její politicko-kulturní centra v Olomouci, Brně a Ostravě mají geograficky blíže do Nitry a Bratislavy než do Prahy → viz např. dělení ČSFR
    - oblast dolního Pomoraví se napojuje na Panonskou nížinu – české země tím získají velmi cenné politicko-kulturní napojení 4 směry:

  - **Jiho-východ:** spojnice s Alföldem – levobřežní část Podunajské nížiny, do oblasti směřovaly základní tlaky asijských nomádů ve středověku ⇒ kulturní opožďování tohoto území a přilehlých oblastí za civilizačními změnami západní Evropy
    - Alföldem tvořil „kulturní hranici mezi západní a východní Evropou (Korčák, 1938)

  - **Jiho-západ:** přes tzv. pás úlehů (úzký pruh země táhnoucí se z J Francie, přes S Švýcarsko, J Bavorsko a Rakousko – spojení na západ Evropy (Rýn je na této trase vzdálen od Dunaje 25 km)
-

-
- **Sever:** trasa Moravskou bránou do Polska, Německa a Ruska po tzv. *jantarové stezce*
    - Moravská brána je nejnižší místo hlavního evropského rozvodí mezi Pyrenejemi a Dněstrem
    - důležité tranzitní území pro celý středoevropský prostor (v minulosti kolonizace, kulturní vlivy ...)

  - **Jih:** přes Vídeňskou pánev cesta alpskými průsmyky do Itálie (obtížná)

ČESKÁ REPUBLIKA (ČESKO) – KONSTITUOVÁNÍ STÁTNOSTI

- **1918** – počátek právní kontinuity (mezinárodní uznání)
28.10.1918 Praha: vyhlášení samostatného státu,
30.10.1918 Martinská deklarace
  - **Mírová konference v Paříži** (mírové uspořádání Evropy po 1. sv. válce) –
právně stvrzeno dnešní vymezení hranic
  - pro ČSR a středoevropský prostor nejdůležitější 3 mírové smlouvy mezi
vítěznými mocnostmi, s pojenými i přidruženými x poraženými Německem,
Rakouskem a Maďarskem)
    - **Versailleská smlouva:** podepsána 06/1919
- uznává samostatnost Československa a vymezuje hranice s **Německem**
    - **Saintgermainská smlouva:** podepsána 09/1919
- uznává samostatnost Československa a vymezuje hranice s **Rakouskem**
    - **Trianonská smlouva:** podepsána 06/1920
- uznává samostatnost Československa a vymezuje hranice s **Maďarskem**
-

Podoba hranice

- hranice na základě **mírových smluv** určovaly **delimitační komise**
(7 členů: 5 členů vítězné mocnosti + 1+ 1)
  - **Konference velvyslanců mocností v Paříži** = nejvyšší instance pro delimitační komise

  - V textu mírových smluv lze mj. nalézt:
    - uznání historických hranic českých zemí s mírnými úpravami
    - vymezení hranic pro připojené Slovensko
    - vymezení hranic pro připojenou Podkarpatskou Rus
    - návrh řešení hraničních otázek s Polskem
    - zmezinárodnění Labe (od Mělníka), Vltavy (od Prahy), Odry (od ústí Opavy) + pronájem doků v Hamburku a Štětíne na 99 let ⇒ volný přístup k Severnímu a Baltskému moři)
-

Mírová konference v Paříži

- celkem **6 úprav** historické hranice (3 ve prospěch a 3 v neprospěch ČSR)

  - **Hranice s Rakouskem** (Saintgermainská smlouva):
k ČSR připojeno:
VALTICKO (až do r. 1919 patřilo Rakousku, 5 obcí + Valtice, celkem 112 km², 11 tis. obyv.)
VITORAZSKO (oblast horního povodí Lužnice, 10 obcí + České Velenice, celkem 104 km², 11 tis. obyv.)

  - **Hranice s Německem** (Versailleská smlouva):
k ČSR připojeno:
HLUČÍNSKO (část Ratibořska – Horní Slezsko, v minulosti součást české koruny, vévodství opavské, k Prusku připojeno v r. 1742): 38 obcí mezi Odrou a Opavou, celkem 316 km², 50 tis. obyv.

odmítnuto:
LUŽICE (území na sever od Lužických hor a na východ od středního Labe), za 30-leté války odstoupeno Sasku, po Vídeňském kongresu (1815) k Prusku, středisko Budyšín (Bautzen)
KLADSKO (území církevně spadalo do pražské arcidiecéze, 1742 připojeno k Prusku), po I. sv. válce připadlo Německu, po II. sv. válce Polsku)
-

Budoucí republika československá.

Území republiky československé má obsahovati dle požadavků českých celé Kráľ. České, Moravu, Slezsko apovsté s částí Těšínska, 16 slovenských stolic, Kladsko, Rařiborřsko, území kol Cmuntu a Pořtorné. Se státem jiřhoslovenským bude jej spojovati korridor územní na hranicích Něm. Rakouska a Uhř. Plocha republiky obnářela by asi 120.000 Km² s 13 miliony obyvatelů.

Nakladatel: Fr. J. Balatka v Holeřově
v. vydání.

řena 26 hal.

Spor o Kladsko

– jeden ČS_PL pohraničních sporů, hlavní spor v 1945-47 (konec až v roce 1958).

Za Přemysla Otakara II. a Václava II. rozsáhlá kolonizace německými kolonisty.

1742 – Kladsko přičleněno spolu s velkou částí Slezska k Prusku.

Po 1. sv. válce jako součást Pruska se stalo součástí Německa.

Jediným pojítkem Kladska s Čechami zůstala církevní správa (do roku 1972 spadalo Kladsko do Pražské arcidiecéze).

„**Český koutek**“ – západní část Kladska blízko cs-pl hranic (okolí města Chudoba – Kudowa Zdrój)

Hranice s Polskem (Versailleská smlouva)

- 2 názory na úpravu hranice:
  - ČSR hájilo princip hranice historické x Polsko hranici národnostní (Těšínsko, Orava i Spiš)
  - rozhodnutí o plebiscitu v Horní Slezsku

- **TĚŠÍNSKO**: v r. 1327 připojeno k české koruně
  - sčítání 1910: 55 % Poláků, 27 % Čechů, 18 % Němců
  - drobné incidenty ⇒ plebiscit odvolán
  - 07/1920 Těšínsko velvyslanceckou konferencí ve Spaa (Belgie) rozděleno:
  - k ČSR připojeno ostravsko-karvinská uhelná pánev + žel. trať Bohumín-Těšín-Jablunkov
  - město Těšín rozděleno řekou Olší: Český Těšín a Cieszyn

- Výsledek: ČSR: 1269 km² (55,6 %) a 285 tis. obyv. Polsko: 1013 km² a 150 tis. obyv.

ORAVA a SPIŠ: územní zisk Polska (kompenzace za Těšínsko)

Orava: 12 obcí, 389 km², 16 tis. obyv.

Spiš: 13 obcí, 195 km², 9 tis. obyv.)

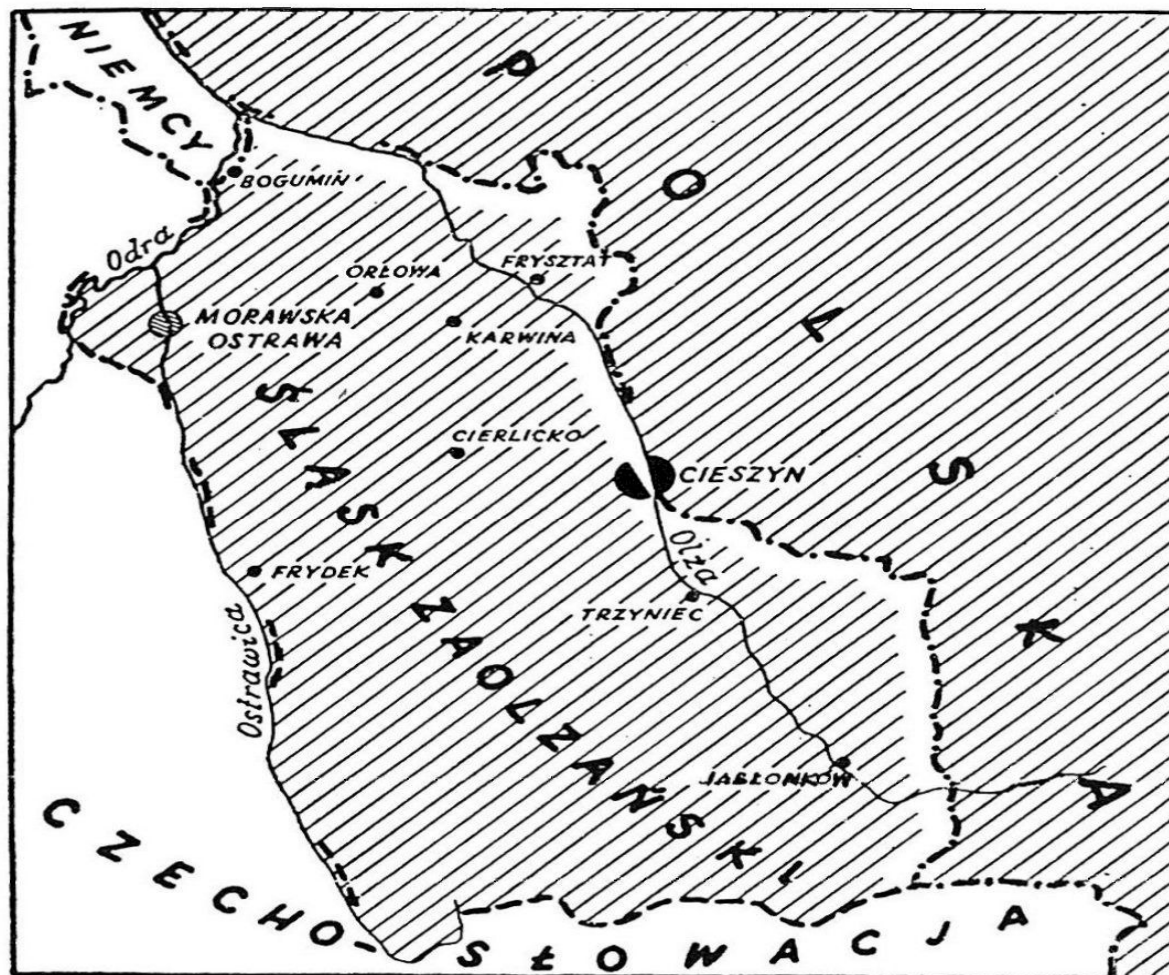
Rozdělení Těšínského Slezska v roce 1920.

Podle této mapky můžeme vymezit rozsah různě chápaného Těšínska:

- 1) Těšínsko jako celé území Těšínského Slezska či bývalého Těšínského knížectví (od Ostravice po Białku)
- 2) Těšínsko jako část Těšínského Slezska, ležící na území dnešní České republiky
- 3) Těšínsko jako část českého Těšínského Slezska souvisle obývaná polskou menšinou. Ekvivalent pojmu Zaolzí.

Území tzv. Zaolzí se překrývalo s meziválečnými okresy Fryštát a Český Těšín.

ZAGRABIONY POLSCE ŚLĄSK ZAOLZAŃSKI

----- granica wymuszona na Polsce w czasie wojny bolszewickiej.
----- GRANICE ŚLĄSKA ZAOLZAŃSKIEGO: od czasu czeskiego napadu zbrojnego – **POD ZABOREM CZESKIM!**

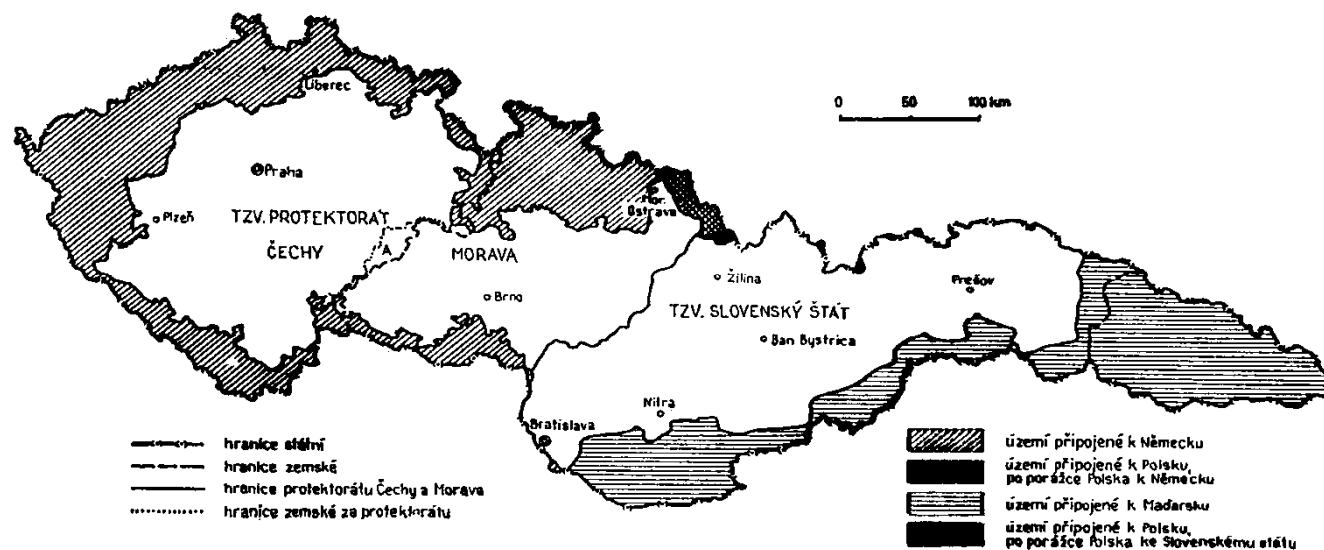
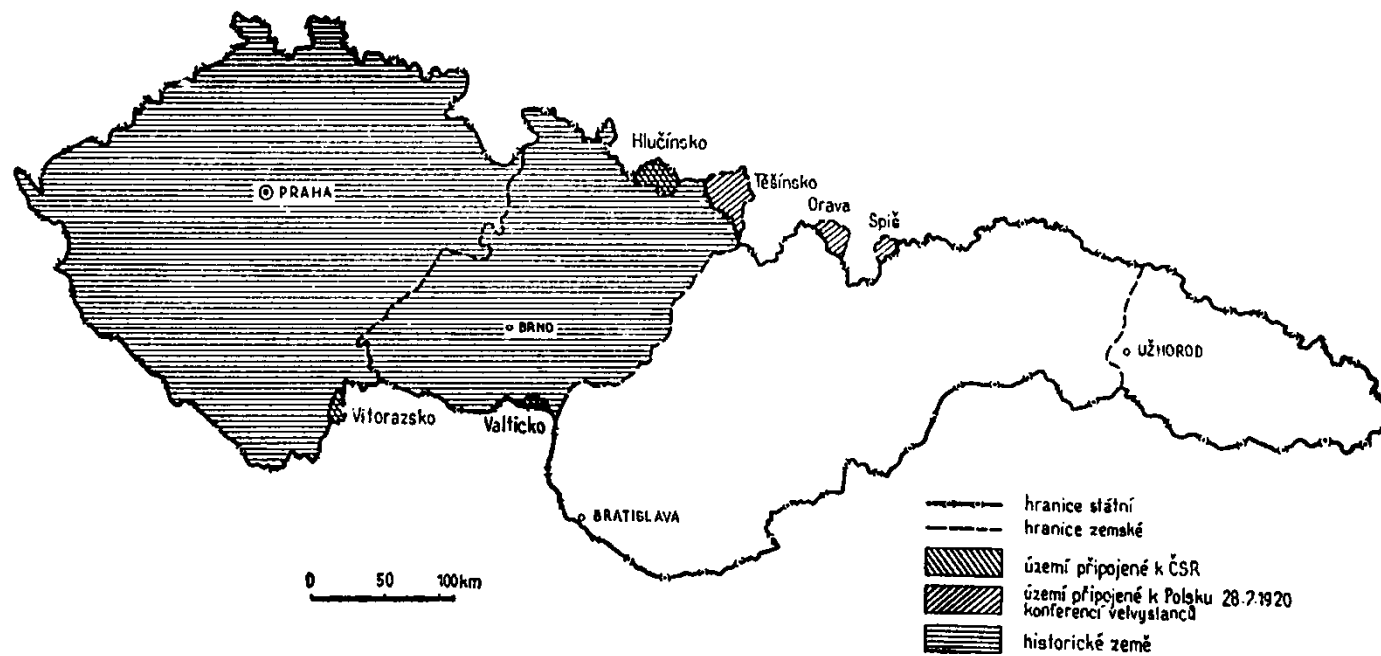
UWOLNIĆ 250.000 POLAKÓW!

Období 2. světové války

- **Mnichovský diktát** (29.9.1938) – od 1. 10. postoupeny Německu tzv. **sudetské oblasti**
  - Berlín 11/1938: „**Protokol o stanovení hranic mezi novou Česko-Slovenskou republikou a Říší německou**“ (odmítnutí historické hranice, návrat k principu etnickému)
  - **Sudetenland** (větší část zabraného území, centrum Liberec)
  - **Žilinská dohoda** 6.10. 1938: autonomie Slovenska a Podkarpatské Rusi → vznik Česko-Slovenska
  - 14.3. 1939 – vznik samostatného slovenského státu (+ obsazení Ostravska Německem)
  - 15.3. 1939 – obsazení zbytku republiky Německem
  - 16.3. 1939 – vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava
-

Období po 2. světové válce

- po r. 1993 – úpravy státní hranice se Slovenskem

Osada **U Sabotů** (nově původní historický název Šance)

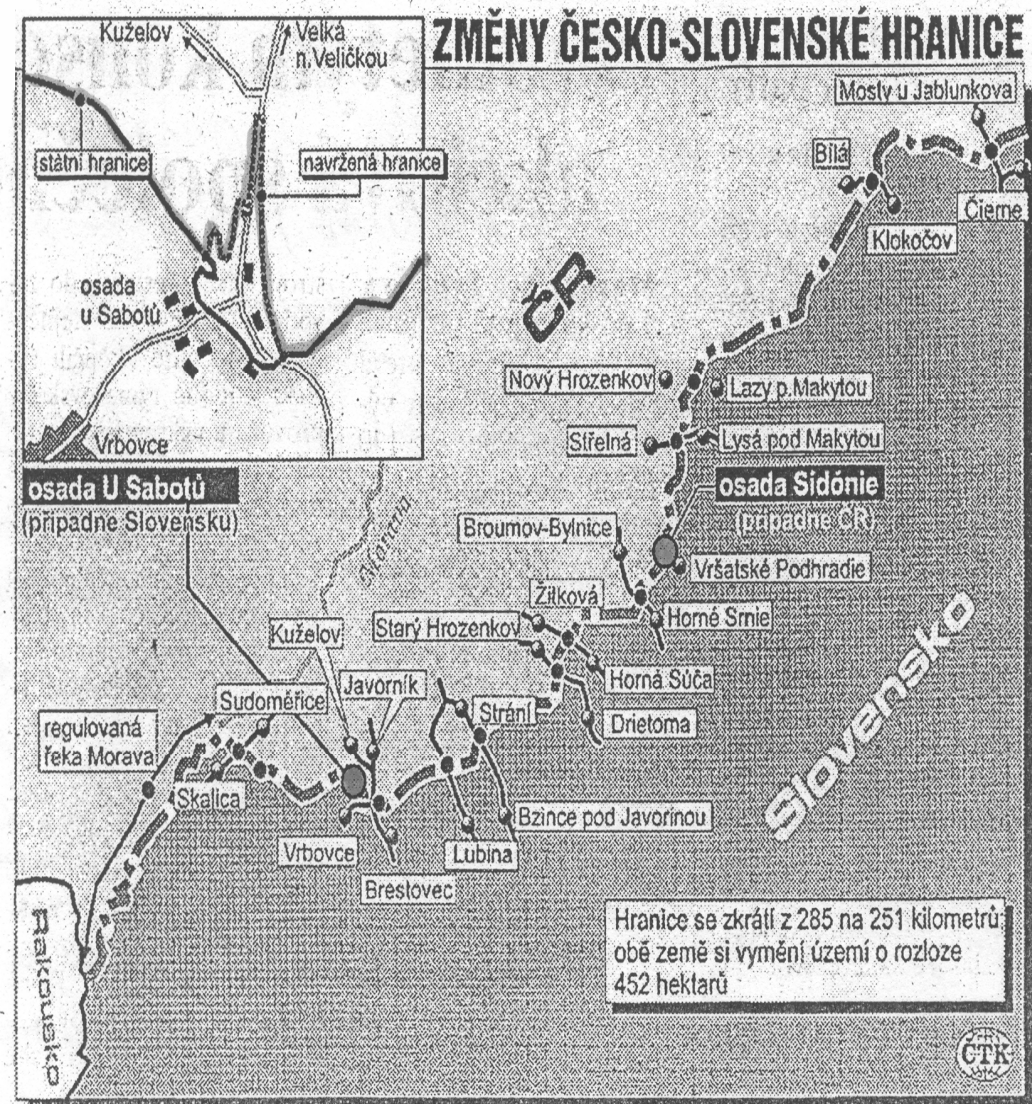
– z moravské obce Javorník od 25.7.1997 ke slovenské obci Vrbovce

Osada **Sidónia** (nově Sidonie)

– ze slovenské obce Horné Srnie od 25.7.1997 k městu Brumov-Bylnice

Rekreační oblast **Kasárna** (Kasárňa), 35 ha, historicky součást slovenské obce Makov

- česká vláda se v letech 1994–2001 snažila tuto oblast získat výměnou za jinou

Matematicko-geografická poloha ČR

□ Mezní souřadnice:

jižní: **Vyšší Brod** (CK) – $48^{\circ} 33' 09''$ s.š.

severní: **Lobendava** (DC) – $51^{\circ} 03' 22''$ s.š.

západní: **Krásná** (CH) – $12^{\circ} 05' 33''$ v.d.

východní: **Bukovec** (FM) – $18^{\circ} 51' 33''$ v.d.

□ Vzdušné vzdálenosti:

S-J: 278 km   Z-V: 493 km

□ Délka hranic:

ČR-Německo: 810 km

ČR-Polsko: 762 km

ČR-Rakousko: 466 km

ČR-Slovensko: 252 km

